

Nr 239.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 35) om emeritilöner för präster; given Stockholms slott den 2 maj 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 35) om emeritilöner för präster.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 1 och 2 §§¹ lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 35)
om emeritilöner för präster.

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Emeritilöner må, under de villkor och bestämmelser, som här nedan stadgas, från kyrkofonden utgå till ordinarie och extra ordinarie präster, vilka tjänstgöra i annan territoriell församling än Karlsborgs församling, ävensom till stifts- och kontraktsadjunkter.

2 §.

Emeritilön delas — — — provisoriskt tilläggsbelopp.

Grundbeloppet skall för ordinarie tjänst innehavare motsvara åttio procent av hans lön, beräknad till det belopp, vartill densamma bestämts vid lönereglering, fastställd på grund av lagen om reglering av prästerskapets avlöning, eller, där tjänst innehavaren i sin befattning på grund av donation av enskild uppburit särskild förmån utöver lönen, vartill hänsyn tagits vid dess bestämmande, till det belopp, vartill lönen skulle hava uppgått, om tjänst innehavaren ej åtnjutit sådan förmån. Grundbeloppet må ej i något fall för kyrkoherde understiga tretusentvåhundra kronor och för komminister tvåtusentyrahundra kronor, ej heller överstiga fyratusenfemhundra kronor; och skall, där grundbeloppet vid uträkning efter ovan angivna grund ej uppgår till jämnt tiotal kronor, det samma höjas till närmast högre tiotal.

För kyrkoadjunkt skall grundbeloppet utgöra tvåtusent kronor och för annan extra ordinarie präst ettusenfemhundra kronor.

Det provisoriska — — — stadgas i 4 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1942.

¹ Senaste lydelse av 2 §, se 1927: 55 och 1929: 385.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 2 maj 1941.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Härefter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge fråga om förhöjning av emeritilöns grundbelopp för vissa komministrar och det extra ordinarie prästerskapet samt anför härom följande:

Enligt lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster uppdelas emeritilön i grundbelopp och provisoriskt tilläggsbelopp. Grundbeloppet utgör för ordinarie tjänst innehavare 80 procent av den vid lönereglering fastställda lönen, dock lägst 3,200 kronor för kyrkoherde och 2,000 kronor för komminister samt högst 4,500 kronor. Grundbeloppet för extra ordinarie präst utgör 1,500 kronor. Det provisoriska tilläggsbeloppet utgör för såväl ordinarie tjänst innehavare som extra ordinarie präst 1,000 kronor. På emeritilön utgår dyrtidstillägg enligt de allmänna grunder, som gälla för beräkning av dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, vilka åtnjuta pension enligt civila tjänstepensionsreglementet. Kostnaderna för samtliga dessa pensionsförmåner bestridas ur kyrkofonden. Jämlikt av riksdagen numera godkänt, i proposition nr 42 innevarande år framlagt förslag kommer att å emeritilön ur kyrkofonden utgå jämväl kristillägg.

I en vid 1936 års kyrkomöte väckt motion (nr 28) hemställdes, att kyrkomötet måtte för sin del godkänna sådan ändring i nämnda lag, att det lägsta grundbeloppet för komminister höjdes till 2,400 kronor och grundbeloppet för extra ordinarie präst sattes till 2,400 kronor. Till stöd härför åberopades i huvudsak följande:

Komministerslön skulle, där ej särskilda omständigheter föranledde undantag, fastställas till lägst 2,500 kronor. Därjämte vore komminister efter 10 års tjänstgöring i sådan befattning berättigad uppbära ålderstillägg, så avpassat att lönen jämte ålderstillägget uppginge till 3,000 kronor, dock med iakttagande av att ålderstillägget icke i något fall finge överstiga 500 kronor. Då minimilön för komminister vid avgångsåldern alltså i regel vore 3,000 kronor, bleve emeritilöns grundbelopp 2,400 kronor. Lägre emeritilön utginge endast för det fall att komministern vid avgång med emeritilön antingen icke uppburit ålders-

tillägg eller att den reglerade lönen fastställts till lägre belopp än 2,500 kronor. Emeritilöner, vilkas grundbelopp understege 2,400 kronor, vore således endast undantagsfall. Undantagsfall borde dock icke föranleda minskning i emeritilöns minimibelopp. Grundbeloppet torde följaktligen böra fastställas till lägst 2,400 kronor.

För det extra ordinarie prästerskapet fastställda grundbeloppet, 1,500 kronor, motsvarade icke 80 procent av det extra ordinarie prästerskapets löneförmåner, provisorisk tilläggslön och bostadsförmån oräknade. Vid utmätandet av emeritilön åt extra ordinarie präst borde nämligen hänsyn tagas icke blott till adjunktsarvodet jämte ålderstillägg utan även till värdet av vivre. Dessa löneförmåner torde numera snarare över- än understiga lägst reglerad komministerlön jämte ålderstillägg (3,000 kronor). Kyrkoadjunkt uppbure ett väsentligt högre adjunktsarvode än det som utginge till pastoratsadjunkt (i allmänhet 2,000 till 2,500 kronor samt ålderstillägg). Förbises borde ej heller att genom inrättandet av kyrkoadjunktur i stället för komministerstjänst befordran till komminister vore i lika mån minskad och att befordran till komminister vore helt beroende av församlingarnas val. Den präst, som under en lång tidrymd utfört prästerlig gärning såsom kyrkoadjunkt eller pastoratsadjunkt, borde därför, om han vid uppnådd emeritiålder icke erhållit befordran till ordinarie befattning, i fråga om emeritilön vara likställd med komminister.

I betänkande (nr 17) i anledning av motionen hemställde kyrkolagsutskottet, att kyrkomötet måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående höjning av beloppen för emeritilön åt komministrar och extra ordinarie präster samt för kyrkomötet framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I betänkandet anfördes i övrigt:

Utskottet funne syftet med motionen mycket behjärtansvärt. Vid prövningen av motionen hade utskottet icke kunnat underlåta att taga hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna för kyrkofonden av vad motionären föreslagit. Utskottet hade fördenskillit lätit verkställa en undersökning i detta hänseende, vilken undersökning givit följande resultat. Av pensionerade komministrar uppbure endast 5 emeritilön, vars grundbelopp understege 2,400 kronor. En höjning av dessa grundbelopp till 2,400 kronor skulle draga en årlig kostnad av 1,050 kronor. För närvarande åtnjotes emeritilön av 29 extra ordinarie prästmän. Genomförandet av motionärens förslag förutsatte här en höjning av grundbeloppet i 25 fall med 900 kronor och i 4 fall, där avkortad emeritilön utginge, med 675 kronor. Det föreliggande förslaget skulle alltså för närvarande medföra en årlig utgiftsökning för kyrkofonden med sammanlagt 26,250 kronor, vartill komme därå belöpande dyrtidstillägg. Utskottet hade även sökt bilda sig en uppfattning, huruvida ifrågavarande utgiftsökning i fortsättningen kunde väntas stanna vid angivna nivå. Utskottet hade härvid endast tagit hänsyn till de extra ordinarie prästerna, enär de komministrar, som vid uppnådd emeritiålder icke fyllde gällande fordringar för emeritilön med grundbelopp av minst 2,400 kronor, som regel torde bli mycket få. För närvarande tjänstgjorde 21 extra ordinarie prästmän i åldern femtio år och däröver, av vilka 10 uppnått en ålder av femtionio år eller mera. Med dessa siffror

för ögonen torde man icke behöva befara, att utgiftsökningen i framtiden skulle bli nämnvärt större än ovan beräknats.

Enligt utskottets mening borde den merkostnad för kyrkofonden, som förslaget genomförande sålunda kunde beräknas medföra, icke väcka sådana betänkligheter, att förslaget på den grund borde avvisas. Beträffande förslagens detaljer ville utskottet emellertid ifrågasätta, huruvida extra ordinarie prästman beträffande emeritilönebelopp borde vara likställd med komminister. Utskottet vore alltså icke berett att tillstyrka antagandet av det av motionären framlagda förslaget till lagändring utan ansåge, att en lagändring i motionens syfte borde föregås av en närmare utredning rörande samtliga på frågan inverkan omständigheter.

Kyrkomötet beslöt härefter (skrivelse nr 21) i enlighet med utskottets förslag.

Domkapitlen i *Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Göteborg, Karlstad, Visby* och *Stockholm* ha förordat, att den av kyrkomötet begärda utredningen företages.

Domkapitlet i *Strängnäs* har därvid ansett, att vid utredningen borde beaktas, huruvida ej emeritilön borde utgå med olika belopp för komminister, kyrkoadjunkt och pastoratsadjunkt. Domkapitlet i *Stockholm* har framhållit, att emeritilönen åt extra ordinarie prästman nu vore så låg, att prästmannen i många fall av ekonomiska skäl nödgades fortfara med den prästerliga tjänstgöringen, även om han eljest skulle vara villig avgå.

Domkapitlen i *Lund, Härnösand* och *Luleå* ha tillstyrkt, att förslag framläggas i överensstämmelse med vad i nämnda motion yrkats.

Domkapitlet i *Lund* har därvid som skäl för att samma grundbelopp borde fastställas för komminister och det extra ordinarie prästerskapet åberopat, att kyrkoadjunkt med två ålderstillägg i löneavseende icke vore sämre lottad än komminister med minimilön. Härtill komme önskvärdheten av att ej ställa extra ordinarie präster, som uppnått 60 års ålder och sålunda kunde tillerkännas emeritilön, i en alltför dålig ekonomisk ställning, när de utsåges till innehavare av emeritilön. En alltför ringa emeritilön inverkade i mer eller mindre hög grad på stiftsstyrelsernas framställningar om emeritilöner åt det extra ordinarie prästerskapet. Dessa präster finge tjänstgöra utöver de uppnådda 60 levnadsåren, ehuru det kanske varit önskvärt att pensionera dem, när de därtill varit berättigade.

I *Härnösands* stift funnes, framhåller domkapitlet i *Härnösand*, för samtliga kyrkoadjunktstjänster fastställd uppdelning av bostads- och vivreersättningarna, varierande efter ortens hyrespriser, och på samma sätt torde numera vara ordnat i övriga stift. Någon svårighet borde sålunda icke möta mot att konsekvent beräkna emeritilönen för extra ordinarie prästman med 80 procent av arvode och vivreersättning, men då en sådan grundval torde bli alltför obestämd, vore motionärens förslag avgjort att föredras.

Lönerna för det ordinarie prästerskapet torde, framhåller domkapitlet i *Luleå*, kunna sägas vara graderade med hänsyn till det större eller

mindre ansvar och det mer eller mindre omfattande arbete, som åtföljde detsamma. För det extra ordinarie prästerskapet gällde däremot andra normer för lönernas bestämmande. För kyrkoadjunktterna exempelvis torde det mer eller mindre omfattande arbetet icke eller i allt fall endast obetydligt ha kommit att öva inflytande vid arvodenas fastställande. Jämförde man en kyrkoadjunktstjänsteåliggande med en komministers torde man, där fråga icke vore om en komminister med eget kyrkobokföringsdistrikt — vilken för övrigt torde ha sådan grundlön, att minimum för emeritilönens grundbelopp icke komme i fråga för honom — kunna säga, att såväl arbete som ansvar kunde anses jämställda. Under de senaste fem åren hade i Luleå stift inrättats ett flertal nya tjänster, och tveksamhet kunde sägas i varje fall hava rätt, huruvida desamma borde inrättas såsom komministraturer eller såsom kyrkoadjunktstjänster. Avgörandet torde ofta, särskilt för församlingarnas ställningstagande, som kanske blivit avgörande, ha berott på arbetsmängden eller ansvaret ovidkommande hänsyn såsom exempelvis kostnaden för uppförande av prästgård. Vid sådant förhållande kunde det enligt domkapitlets förmenande icke anses oskäligt att åtminstone emeritilönen för kyrkoadjunktterna bestämdes med större hänsynstagande till det av dem utförda arbetet och innehavda ansvaret än som för närvarande vore fallet.

En annan kategori av extra ordinarie präster utgjordes av kontrakts- och stiftsadjunktterna. Det torde höra till de absoluta undantagen, att dessa innehade sina tjänster ända till dess de erhöle avsked med emeritilön. Otänkbart vore emellertid detta icke. För närvarande uppbure dessa adjunkter ett arvode av 3,400 kronor. Skulle emeritilönens grundbelopp beräknas efter 80 procent av arvodet jämte eventuella ålders-tillägg, komme sålunda detta att väsentligt överstiga det av motionären föreslagna minimibeloppet å 2,400 kronor. Vid sådant förhållande funne domkapitlet hinder icke böra möta för att minimum för emeritilönens grundbelopp jämväl för denna kategori av extra ordinarie präster bestämdes till lägst 2,400 kronor.

Beträffande den återstående och största kategorien av extra ordinarie prästmän, pastoratsadjunktterna, torde man praktiskt taget endast behöva räkna med sådana präster, vilka på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte vore urståndsatta att över huvud taget tjänstgöra och vilka tillika innehade minst 10 prästerliga tjänstar. Det torde nämligen i praktiken vara så, att en extra ordinarie präst, som uppnått sådan ålder, att han närmade sig den åldersgräns, som vore bestämd för hans avgång med emeritilön, dessförinnan erhållit förordnande å kyrkoadjunktstjänst. De präster, som sålunda här kunde komma i fråga, åsamkades på grund av sin sjuklighet ofta särskilda utgifter, som undergrävde deras ekonomi. Vid sådant förhållande torde det vara särskilt behjärtansvärt, att de erhöle förhöjd emeritilön. Med hänsyn till att kyrkolagsutskottet ifrågasatt, huruvida extra ordinarie prästman beträffande emeritilönebelopp borde vara likställd med komminister, ville domkapitlet framhålla, att enligt motionsförslaget den extra ordinarie prästmannen endast beträffande de sämst ställda komministrarna erhöle likställighet samt att dessa komministrars löner torde vara utmätta med hänsyn till alldeles speciella förhållanden.

Kammarkollegiet har i utlåtande den 6 februari 1939 framlagt utredning i ärendet samt på grundval av densamma hemställt om sådan ändring av 2 § emeritilönelagen, att minimibeloppet av emeritilön för komminister höjes till 2,400 kronor ävensom att grundbeloppet av emeritilön för kyrkoadjunkt samt stifts- och kontraktsadjunkt bestämmes till 2,400 kronor och för annan extra ordinarie präst till 2,000 kronor. Vidare har kollegiet i fråga om präst, vars lön minskats med hänsyn till att donation av enskild tillgodokommer honom utöver lönen, förordat, att emeritilönens grundbelopp skall utgöra 80 procent av det belopp, vartill den reglerade lönen skulle ha uppgått, om tjänstinnehavaren icke åtnjutit sådan förmån.

Av utredningen inhämtas följande:

Historik. Frågan om emeritilönernas belopp hade vid förarbetena till 1910 års emeritilönelag i ämnet varit föremål för olika meningar. Enligt det förslag till emeritilönelag, som av Kungl. Maj:t förelades 1909 års riksdag (proposition nr 39), skulle emeritilön för ordinarie präst motsvara 80 procent av den reglerade lönen, dock icke understigande 3,600 kronor för kyrkoherde och 2,400 kronor för komminister, samt emeritilön för extra ordinarie präst utgöra 1,800 kronor.

Det särskilda utskott (nr 1), till vars behandling propositionen hänvisades, hade ej något att erinra mot att 80 procent av den till ordinarie präst utgående, reglerade lönen komme att utgöra emeritilön för honom. Men detta belopp syntes också kunna, utan någon förhöjning, göra till fyllest i anseende till den höga åldern av mer än 75 år, som en emeritus skulle i vanliga fall ha uppnått. Vidare ansåge utskottet, att emeritilön för extra ordinarie präst lämpligen borde fastställas till allenast 1,500 kronor. Härigenom vunnes den fördelen, att emeritilöner kunde utdelas till ett större antal präster än enligt Kungl. Maj:ts förslag, något som syntes utskottet önskvärt.

Sedan hela prästlönerregleringsfrågan fallit vid 1909 års riksdag, upptogs i Kungl. Maj:ts till 1910 års riksdag framlagda förslag (propositionen nr 85) i anledning av utskottets nämnda uttalande minimibeloppen av emeritilönerna, för kyrkoherde till 3,200 kronor och för komminister till 2,000 kronor, motsvarande 80 procent av lönernas grundbelopp (4,000 kronor, respektive 2,500 kronor) och emeritilönen för extra ordinarie präst till 1,500 kronor. Detta förslag godkändes av riksdagen.

Anledningen till den sålunda vidtagna nedsättningen av minimibeloppen syntes ha varit dels den höga pensionsåldern av 75 år för ordinarie präster, dels ock önskemålet om beredande av pension åt ett större antal präster, vilket med hänsyn till den stadgade begränsningen av anslaget till prästernas pensionering kunde ske endast genom nedsättning av pensionsbeloppen. Intetdera av dessa skäl föreläge numera. Pensionsåldern hade sänkts till 70 år (lagändring 1929:385) och maximeringen av kostnaderna för pensioneringen hade upphävts (lagändring 1937:67).

Grundbelopp för komminister. Frågan om höjning av emeritilönens minimibelopp för komministrar hade betydelse allenast i de sällsynta undantagsfall, då komministerlönen fastställts till lägre belopp

än 2,500 kronor eller då lönen väl fastställts till högre belopp, ej överstigande 3,000 kronor, men ålderstillägg icke blivit intjänat.

För närvarande vore lön med lägre belopp än 2,500 kronor fastställt för allenast 4 komminister tjänster, varav emellertid 2 skulle indragas. Därutöver skulle för 2 tjänster lönen under viss förutsättning utgå med mindre belopp än 2,500 kronor. Frågan hade sålunda för kyrkofonden mycket ringa ekonomisk betydelse.

Nedsättning av lönen under 2,500 kronor finge ske:

1) därest på grund av särskilda omständigheter det efter de i prästlöneregleringslagen angivna grunder beräknade beloppet funnes i förhållande till det med tjänsten förenade arbetet alltför högt (4 § andra stycket nämnda lag),

2) därest befattningshavaren ägde rätt uppbära avkastning av donation utöver lönen (7 §), och

3) vid fastställande av interimslönereglering, föranledd av meddelat beslut om tjänstens indragning (8 §).

Då organisationen av de prästerliga arbetskrafterna i regel skulle ske i enlighet med den principen, att befattningshavarna erhöle full sysselsättning, torde den under 1) angivna undantagsbestämmelsen komma i tillämpning allenast *dels* såsom ett provisorium, då i avbidan på ändring av organisationen en komminister tjänst allenast tills vidare bibehölles, *dels* och där Kungl. Maj:t jämlikt 9 § medgivit bibehållande eller inrättande av tjänst, som icke vore för själavårdens behöriga handhavande nödig. Det syntes knappast skäligt, att dylika förhållanden, av vilka det förstnämnda sålunda sammanföle med det under 3) upptagna, skulle medföra nedsättning av jämväl emeritilönen.

Frågan om nedsättning av den reglerade lönen i det under 2) angivna fall hade betydelse för emeritilönen icke allenast, då den reglerade lönen nedsattes under minimum, 2,500 kronor för komminister och 4,000 kronor för kyrkoherde, utan då förekomsten av donation utöver lönen över huvud taget föranledde nedsättning av den lön, som efter de i löneregleringslagen angivna grunder eljest skolat fastställas för tjänsten i fråga. Enligt numera tillämpad praxis brukade i regel omkring hälften av donationens vid löneregleringens fastställande för löneregleringsperioden beräknade avkastning avdragas från den efter stadgade grunder beräknade lönen, och vore det på grundval av den sålunda förminskade lönen som emeritilönen beräknades. Förekomsten av dylik donation medförde således för befattningshavare icke endast minskad reglerad lön under tjänstetiden utan även minskad emeritilön efter avgången från befattningen och mindre sådan lön ju högre belopp, vartill donationens avkastning uppskattats vid löneregleringen. Utom att det vore vanskligt att för så lång period som 20 år framåt någorlunda riktigt uppskatta avkastningen av donation, som ju i regel utgjordes av jordbruksfastighet, torde det icke vara överensstämmande med billighet, att en emeritilöntagare skulle vidkännas minskning i emeritilönen av den anledningen, att han under sin tjänstetid ägt åtnjuta förmånen av dylik donation. Nu angivna förhållanden kunde sålunda icke till fullo rättas enbart genom en höjning av minimibeloppet av emeritilönen för komminister, utan härför erfordrades sådan ändring av bestämmelserna i emeritilöneregleringslagen, att, i fall sänkning av reglerade lönen vidtagits i enlighet med 7 § prästlöneregleringslagen, emeritilönen för befattningshavaren skulle

beräknas å det belopp, vartill lönen skulle ha uppgått, därest sådan nedsättning icke skett. Kollegiet ansåge sådan ändring påkallad.

En jämförelse mellan emeritilönen för en komminister med lägsta reglerade lön och pensionen för befattningshavare med motsvarande lön i annan allmän tjänst visade, att pensionen för den senare vore förmånligare. Komministerns löneförmåner kunde uppskattas sålunda:

reglerad lön	kronor 2,250
ålderstillägg	» 500
provisorisk tilläggs-lön	» 2,100
1 1/2 % lönetillägg	» 40
bostad och bränsleersättning	» 850

Summa kronor 5,740.

Bostad och bränsleersättning hade härvid beräknats med ledning av de i avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor (1937:868) fastställda avdrag för bostad och bränsle i lägsta hyresgrupp.

Lönen för befattningshavare i lönegrad B 18, löneklass 22 och ortsgrupp A (1921 års numera upphävda civila avlöningsreglemente) utgjorde 5,520 kronor och i lönegrad B 19, löneklass 23, 5,880 kronor samt pensionsbeloppen för befattningshavare i nämnda lönegrader 3,684 kronor, respektive 3,924 kronor. Med hänsyn till att prästerna i motsats till andra befattningshavare i allmän tjänst icke behövde vidkännas avdrag för egen pensionering samt att prästernas pensionsålder fortfarande vore högre än för statstjänstemän, torde någon direkt jämförelse mellan emeritilönerna och statspensionerna icke vara möjlig. Angivna förhållanden torde böra föranleda till att emeritilönen för präst sattes något lägre än för annan befattningshavare med motsvarande löneinkomst. En höjning av minimibeloppet för komministers emeritilön till det i motionen föreslagna och, såsom av det anförda framgår, jämväl under förarbetena till prästlönelagstiftningen ifrågasatta beloppet av 2,400 kronor, vartill komme provisoriskt tilläggsbelopp å 1,000 kronor, syntes emellertid icke oskälig. Till jämförelse kunde nämnas, att pensionen i lönegraden B 17, till vilken lönegrad folkskollärare hänförts, utgjorde 3,444 kronor.

Grundbelopp för extra ordinarie präst. I pastorat, där bibehållande eller inrättande av komministerstjänst inom pastoratet icke erfordrades men arbetet dock krävde att ordinarie präst erhöles stadigvarande biträde, anställdes nu *kyrkoadjunkt*. Sådan prästman avlönades med arvode, varierande mellan 1,800 kronor och 2,500 kronor, vilket arvode efter 5 år höjdes med 300 kronor och efter ytterligare 5 år med likaledes 300 kronor, provisoriskt tilläggsarvode med 900 kronor, 1.5 procent lönetillägg samt ersättning för bostad och vivre. Annan extra ordinarie präst, som vore anställd såsom biträde åt ordinarie präst, s. k. *pastoratsadjunkt*, åtnjöte i avlöning arvode med 1,200 kronor eller, vid delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa, 1,260 kronor, vilket arvode efter 5 år höjdes med 300 kronor och efter ytterligare 5 år med likaledes 300 kronor, provisoriskt tilläggsarvode med 600 kronor samt bostad och vivre eller ersättning därför. *Stifts- och kontraktsadjunkter*, vilka vore anställda för hela stift eller kontrakt med uppgift att biträda vid speciella grenar av församlingstvården, avlönades med

arvode 3,400 kronor, vilket arvode efter 5 år höjdes med 300 kronor och efter ytterligare 5 år med likaledes 300 kronor, samt ersättning för bostad och vivre med 3,000 kronor.

I förhållande till pastoratsadjunkt, som vore ett mera personligt biträde åt vederbörande ordinarie präst, hade såväl kyrkoadjunkt som stifts- och kontraktsadjunkt en självständigare ställning. Kyrkoadjunktsinstitutionen hade fått allt mer ökad utbredning — för närvarande funnes anställda i runt tal 200 kyrkoadjunkter — och dessa befattningar hade i ganska stor utsträckning trätt i stället för komministraturer. Vid behov av nya prästerliga biträdestjänster hade företrädet ofta, särskilt i städer och samhällen, givits åt kyrkoadjunkt i stället för komminister. Detta hade icke alltid enbart berott på att det ökade arbetet icke påfordrat anställande av ordinarie arbetskraft utan även att det för pastoratet varit mindre ekonomiskt betungande med anställande av kyrkoadjunkt, varigenom pastoratet undgått anskaffande av prästgård. Vid förening av två eller flera församlingar till ett pastorat, då församlingsvården ansetts kräva flera än en präst, hade ofta, särskilt i Skåne, kyrkoadjunkt anställts med stationering i annan församling än kyrkoherden och med skyldighet att sköta kyrkobokföringen i den församling, där han stationerats. Arbetet för en dylik prästman torde med avseende å ansvar och självständighet vara fullt jämförligt med en komministers. Även i de fall, där kyrkoadjunkten icke stationerats å annan ort än kyrkoherden men där arbetsfördelning av domkapitlet fastställes mellan dessa prästmän, vilket numera, sedan resanslag kunde tilldelas kyrkoadjunkt med mera självständig ställning, blivit allt vanligare, syntes adjunkten i fråga om arbetets omfattning, självständighet och ansvar intaga en ställning icke väsentligen avvikande från en komministers.

Löneförmånerna för en kyrkoadjunkt torde också ställa sig i stort sett enahanda med en lägst avlönad komminister. Arvodet torde i medeltal kunna upptagas till 2,000 kronor (över halva antalet adjunkter uppbure detta belopp och endast ett trettiotal arvoden utginge med lägre belopp), vartill komme övriga ovan upptagna tillägg å sammanlagt 1,540 kronor ävensom bostad och vivreersättningen, som torde kunna beräknas i medeltal uppgå till 2,000 å 2,400 kronor, tillhoppa sålunda 5,540 å 5,940 kronor.

Då sålunda kyrkoadjunkt med avseende å arbetsuppgifter torde kunna jämföras med komminister och beträffande avlöningsförmåner åtminstone med de lägre avlönade komministrarna samt då, med den ökade utbredning adjunktsinstitutionen erhållit, denna tjänst i åtskilliga fall kunde väntas bli sluttjänst för befattningshavaren, torde det vara tillbörligt och skäligt, att grundbeloppet för denne sattes till det för komminister föreslagna minimibeloppet eller 2,400 kronor.

Vad nu sagts om kyrkoadjunkt torde med avseende å arbetsansvar och självständighet samt avlöningens storlek i ännu högre grad gälla stifts- och kontraktsadjunkt, vadan grundbeloppet även för dem torde böra utgå med enahanda belopp.

Vad däremot anginge pastoratsadjunkt, torde denne vara ett mera personligt biträde åt vederbörande ordinarie präst och sålunda icke intaga den självständiga och ansvarsfulla ställning som förut nämnda adjunkter. Hans avlöningsförmåner vore ock omkring 1,100 kronor

lägre än kyrkoadjunkts. En differentiering av emeritilönerna för de bägge grupperna av extra ordinarie prästmän syntes därför vara motiverad. Nuvarande emeritilönebelopp av 1,500 kronor, som icke uppginge till 80 procent av arvodet med ålderstillägg och vivreersättning, syntes emellertid jämväl för pastoratsadjunkt vara väl lågt. Till jämförelse kunde nämnas, att pensionsbeloppet för en icke ordinarie tjänsteman i lönegraden B 16, löneklass 19, med avlöning i ortsgrupp A av 4,560 kronor, närmast motsvarande avlöningen inberäknat bostad- och vivreersättning till en pastoratsadjunkt, uppginge till 3,036 kronor. En höjning av emeritilönens grundbelopp för pastoratsadjunkt till 2,000 kronor syntes därför befogad. En sådan åtgärd torde även vara ägnad att underlätta avgången av emeritilöneberättigade extra ordinarie prästmän, som av sjukdom eller andra anledningar icke kunnat vinna befordran.

Statskontoret har enligt utlåtande den 3 maj 1939 helt anslutit sig till de i kollegiets utlåtande framförda synpunkterna.

Den av 1936 års kyrkomöte gjorda framställningen syftar till viss höjning av emeritilönen för de lägst avlönade komministrarna men även till någon förbättring därav för extra ordinarie präster. Jag har, i likhet med samtliga häröver hörda myndigheter, funnit denna kyrkomötets framställning behjärtansvärd. Emellertid kan jag härvid icke i allo biträda vad kammarkollegiet i sitt utlåtande i ärendet föreslagit. Ej minst på grund av nödvändigheten att, såvitt möjligt, icke genom jämkningar i emeritilönebeloppen föregripa en kommande reformering av det prästerliga tjänstepensioneringssystemet finner jag nämligen försiktigheten bjuda, att en viss skillnad fortfarande upprätthålles mellan ordinarie prästers och de extra ordinarie prästernas emeritilöneförmåner. Ett bibehållande av en dylik differentiering ifrågasättes även av kyrkolagsutskottet.

I likhet med vad som vid anmälan tidigare denna dag av propositionen nr 219 förutsatts i avseende å det prästerliga familjepensionsväsendet, torde man böra utgå ifrån, att vid en allmän omläggning framdeles av det prästerliga pensioneringssystemet även prästernas tjänstepensioner (emeritilöner) komma att regleras i nära anslutning till vad som gäller för befattningshavarna inom den civila statsförvaltningen. Det synes fördenskull önskvärt, att vid den nu åsyftade särskilda regleringen av emeritilönerna för vissa präster hänsyn så långt sig göra låter tages till de med dessa präster i lönehänseende likställda civila statliga befattningshavarnas tjänstepensionsförmåner. Härvid torde böra tillämpas samma beräkningsgrunder, som kommit till användning beträffande det prästerliga familjepensionsväsendet (jfr propositionen nr 219, sid. 66 ff). Bortser man härvid, såsom skäligen synes vara och på sätt kammarkollegiet jämväl i sin utredning förordat, från de undantagsfall, då lönen för komminister fastställts till lägre belopp än 2,500 kronor, kan bruttoavlöningen för de lägst avlönade komministrarna (reglerad lön jämte ålderstillägg, nådårstillägg och provisorisk tilläggslös, med

Departementschefen.

tillägg av en åttondel av summan därav såsom tjänstebostadskvot samt efter reducering av sålunda erhållet bruttolönebelopp med 5 procent) beräknas uppgå till, i avrundat tal, 5,500 kronor. Enligt de för de ordinarie civilstatstjänstemännen före den 1 juli 1939 gällande avlöningsbestämmelserna, till vilka nuvarande stadganden rörande tjänstepensionsunderlag anknyta, skulle en dylik lön närmast motsvara lönen för en manlig befattningshavare i lönegraden B 18 med 3,684 kronor i tjänstepensionsunderlag. Med hänsyn tagen till att prästerna icke behöva vidkännas några särskilda löneavdrag för sin tjänstepension, torde vid jämförelse härmed för k o m m i n i s t e r en lägsta emeritilön av 3,400 kronor (grundbelopp 2,400 kronor + provisoriskt tilläggsbelopp 1,000 kronor) kunna anses skälig och väl försvarlig. Den av kammarkollegiet för komministrarna föreslagna höjningen från 2,000 kronor till 2,400 kronor av den undre gränsen för emeritilönens grundbelopp anser jag mig alltså kunna förorda. För vederbörande prästman kommer en sådan höjning av emeritilönen givetvis att bliva av värde, men, eftersom höjningen endast för ett fåtal fall lärer få några praktiska verkningar, torde densamma likväl för kyrkofonden näppeligen komma att medföra någon större utgiftsökning.

Enligt motsvarande beräkningsgrunder, varvid värdet av förmån av bostad och vivre generellt upptagits till 1,400 kronor (se propositionen nr 219, sid. 69—70), utgör för kyrkoadjunkt med ett genomsnittligt adjunktsarvode av 2,000 kronor bruttoavlöningen 4,939 kronor och för pastoratsadjunkt 3,860 kronor. Dessa lönebelopp motsvara enligt den för icke-ordinarie civilstatstjänstemän före år 1939 gällande regleringen lönerna för manliga befattningshavare i 17 och 14 lönegraderna med 3,240 kronor, respektive 2,640 kronor i tjänstepensionsunderlag. En anpassning av emeritilönerna för dessa extra ordinarie präster till här angivna tjänstepensionsunderlag, i likhet med vad härförut skett för komministrarna, skulle följaktligen för k y r k o a d j u n k t motivera en höjning av grundbeloppet till ungefär 2,000 kronor men för p a s t o r a t s a d j u n k t resultera allenast i ett bibehållande av det för de extra ordinarie prästerna i gemen gällande grundbeloppet 1,500 kronor. Såsom hittills varit fallet och jämväl vid familjepensionsreformen för prästerna föreslagits, synes vid höjning av emeritilönen för kyrkoadjunkterna någon differentiering av beloppen icke påkallad på grund av variationerna i för dem bestämda adjunktsarvoden. I överensstämmelse med vad likaledes vid familjepensionsreformen föreslagits, torde det för närvarande icke vara skäl att göra någon åtskillnad i emeritilönebeloppen för pastoratsadjunkter samt stifts- och kontraktsadjunkter. I enlighet härmed vill jag förorda, att för kyrkoadjunkt emeritilönens grundbelopp höjes från 1,500 kronor till 2,000 kronor, men att för samtliga övriga extra ordinarie präster gällande reglering bibehålles oförändrad. Då blott ett förhållandevis ringa antal präster kunna väntas kvarstå såsom kyrkoadjunkter intill uppnådd emeritålder, lärer här föreslagen höjning av emeritilönen för dessa präster

ej komma att innebära någon mer avsevärd ökad belastning för kyrkofonden.

Vad kammarkollegiet föreslagit i avseende å bestämmande av emeritilöns grundbelopp för tjänst innehavare, som under sin tjänstetid åtnjutit förmån av enskild donation vid tjänsten, anser jag mig böra tillstyrka. Härav påkallad tilläggsbestämmelse i 2 § emeritilönelagen har jag funnit lämpligen böra avfattas i nära överensstämmelse med det motsvarande stadgande, som intagits i förslaget till familjepensionsreglemente för prästerskapet.

Jämlikt 1 § i 1910 års lag om emeritilöner för präster må emeritilön utgå till i territoriell församling — med vissa särskilt angivna undantag — *tjänstgörande* ordinarie och extra ordinarie präst. Enligt ordalydelsen skulle alltså en stifts- eller kontraktsadjunkt, i varje fall medan han tjänstgör såsom sådan, icke kunna erhålla emeritilön. Nu torde det visserligen, såsom domkapitlet i Luleå framhåller, höra till undantagen, att en präst innehar förordnande som sådan adjunkt, ända till dess han uppnår emeritilönsåldern. Då detta likväl icke är otänkbart och det i allt fall kan inträffa, att en stifts- eller kontraktsadjunkt i följd av sjukdom eller av annan dylik anledning kan nödgas avgå ur tjänst i förtid, synes det ändamålsenligt, att i detta samband vidtages sådan ändring i avfattningen av åberopade stadgande, att därav klart framgår, att regleringen i lagen även skall avse dessa präster. Jag har fördenskull låtit utarbeta förslag till jämkning jämväl av bestämmelserna i 1 § i emeritilönelagen.

De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 januari 1942.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att ett i enlighet med det anförda inom ecklesiastikdepartementet upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 35) om emeritilöner för präster* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Astrid Charpentier.